

Υπόθεση C-485/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

25 Ιουνίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Krajský súd v Prešove (Σλοβακική Δημοκρατία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

12 Ιουνίου 2019

Ενάγων:

LH

Εναγομένη:

PROFI CREDIT Slovakia s.r.o.

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Αγωγή καταναλωτή, με την οποία αυτός απαιτεί την απόδοση ποσού 1 500 ευρώ, πλέον τόκων, από πιστωτικό ίδρυμα, λόγω καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονταν σε σύμβαση καταναλωτικής πίστης.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Το Krajský súd v Prešove (Περιφερειακό δικαστήριο Prešov, Σλοβακία, στο εξής: Περιφερειακό δικαστήριο Prešov) υποβάλλει σειρά προδικαστικών ερωτημάτων, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, σχετικά με την εφαρμογή της προθεσμίας παραγραφής, την κατανομή του βάρους απόδειξης και τη μέθοδο σύμφωνης ερμηνείας όσον αφορά τους καταναλωτές, υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αποτελεσματικότητας και του άμεσου αποτελέσματος της οδηγίας 2008/48/ΕΚ.

Προδικαστικά ερωτήματα

A.

I. Έχει το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: άρθρο 47 του Χάρτη) και, εμμέσως, το δικαίωμα του καταναλωτή σε αποτελεσματική ένδικη προσφυγή, την έννοια ότι αντίκειται προς αυτό νομοθετική ρύθμιση –όπως το άρθρο 107, παράγραφος 2, του Občianský zákonník (σλοβακικού αστικού κώδικα) περί παραγραφής του δικαιώματος του καταναλωτή εντός τριετούς προθεσμίας παραγραφής στηριζόμενης σε αντικειμενικά δεδομένα– σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα του καταναλωτή στην απόδοση παροχής που απορρέει από καταχρηστική συμβατική ρήτρα παραγράφεται επίσης στην περίπτωση που ο ίδιος ο καταναλωτής δεν είναι σε θέση να εξετάσει την καταχρηστική συμβατική ρήτρα και η εν λόγω προθεσμία παραγραφής αρχίζει επίσης στην περίπτωση που ο καταναλωτής δεν γνώριζε ότι η συμβατική ρήτρα είναι καταχρηστική;

II. Εάν ήθελε κριθεί ότι η νομοθεσία περί παραγραφής του δικαιώματος του καταναλωτή εντός τριετούς προθεσμίας στηριζόμενης σε αντικειμενικά δεδομένα, παρά την έλλειψη γνώσης του καταναλωτή, είναι συμβατή με το άρθρο 47 του Χάρτη και την αρχή της αποτελεσματικότητας, το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει το ακόλουθο ερώτημα:

Αντιβαίνει στο άρθρο 47 του Χάρτη και στην αρχή της αποτελεσματικότητας εθνική πρακτική κατά την οποία ο καταναλωτής φέρει **το βάρος** αποδείξεως ενώπιον του δικαστηρίου ότι τα πρόσωπα που ενεργούν για λογαριασμό του πιστωτικού ιδρύματος **γνώριζαν** ότι το ίδρυμα προσβάλλει τα δικαιώματα του καταναλωτή, εν προκειμένω ότι το πιστωτικό ίδρυμα, καθόσον δεν αναφέρει το ακριβές συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (ΣΕΠΕ), παραβιάζει κανόνα δικαίου, και επίσης να αποδείξει τη γνώση του ότι, στην περίπτωση αυτή, το δάνειο είναι άτοκο και ότι το πιστωτικό ίδρυμα, καθόσον εισέπραξε τόκους, αποκόμισε αδικαιολόγητο πλουτισμό;

III. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο ερώτημα που διατυπώνεται στο άρθρο A, σημείο II, σχετικά με ποια πρόσωπα, μεταξύ των διαχειριστών, εταίρων ή εμπορικών αντιπροσώπων του πιστωτικού ιδρύματος, πρέπει ο καταναλωτής να αποδείξει τη γνώση για την οποία γίνεται λόγος στο ερώτημα του άρθρου A, σημείο II;

IV. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο ερώτημα που διατυπώνεται στο άρθρο A. II., ποιος **βαθμός** γνώσης επαρκεί για την επίτευξη του σκοπού, ήτοι της **απόδειξης της πρόθεσης** του προμηθευτή να

παραβιάσει την εν λόγω νομοθεσία σχετικά με τη χρηματοπιστωτική αγορά;

B.

I. Αποκλείουν τα αποτελέσματα των οδηγιών και η συναφής νομολογία του Δικαστηρίου, όπως οι αποφάσεις Rasmussen, C-441/14, EU:C:2016:278· Pfeiffer, C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:584, σκέψεις 113 και 114· Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010: 21, σκέψη 48· Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, σκέψη 100· Dominguez, C-282/10, σκέψεις 25 και 27, και Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, σκέψη 38, εθνική πρακτική, βάσει της οποίας το εθνικό δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα περί σύμφωνης με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας χωρίς να χρησιμοποιήσει ερμηνευτικές μεθόδους και χωρίς προσήκουσα αιτιολογία;

II. Στην περίπτωση κατά την οποία, μετά την εφαρμογή ερμηνευτικών μεθόδων, όπως, ιδίως, της τελεολογικής ερμηνείας, της αυθεντικής ερμηνείας, της ιστορικής ερμηνείας, της συστηματικής ερμηνείας, της λογικής ερμηνείας (η μέθοδος a contrario, η μέθοδος της εις άτοπον απαγωγής) και μετά την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στο σύνολό της, προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχεία η' και θ' της οδηγίας 2008/48/EK (στο εξής: οδηγία), το δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία οδηγεί σε κατάσταση contra legem, είναι δυνατόν – προβαίνοντας, παραδείγματος χάριν, σε σύγκριση με τις σχέσεις στην περίπτωση διακρίσεων ή προστασίας των εργαζομένων– να αναγνωριστεί άμεσο αποτέλεσμα στην προαναφερθείσα διάταξη της οδηγίας, προκειμένου να προστατευθούν οι επιχειρήσεις έναντι των καταναλωτών στις πιστωτικές σχέσεις και να μην εφαρμοστεί διάταξη νόμου αντιβαίνουσα στο δίκαιο της Ένωσης;

Νομοθεσία και νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οδηγία 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου

Αποφάσεις του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Oceáno Grupo Editorial e Salvat Editores, C-240/98 έως C-244/98· Pfeiffer, C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:58· Impact, C-268/06, EU:C:2008:233· C-89/08 P, EU:C:2009:742· Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:27· Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2· CA Consumer Finance SA κατά Ingrid Bakkaus, C-449/13, EU:C:2014:2464· Ernst Georg Radlinger και Helena Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283· Rasmussen, C-441/14 EU:C:2016:278· στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Francisco Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:C:2016:980· Home Credit Slovakia a.s. κατά Klára Bírooná, C-42/15, EU:C:2016:842· Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43· Mariusz Pawlak, C-545/17, EU:C:2019:260.

Εθνικές διατάξεις και νομολογία

Άρθρο 107, παράγραφοι 1 και 2, του Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. (σλοβακικού αστικού κώδικα, νόμος 40/1964).

Άρθρα 15 και 16 του Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. (σλοβακικού αστικού κώδικα, νόμος 300/2005).

Άρθρο 2, παράγραφος 2, του Civilný sporový poriadok, zákon č. 160/2015 Z.z. (σλοβακικού κώδικα πολιτικής δικονομίας, νόμος 160/2015).

Άρθρα 9 και 11 του zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a rýžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (νόμος 129/2010 περί συμβάσεων καταναλωτικής πίστης και λοιπών πιστώσεων και δανείων προς τους καταναλωτές και περί τροποποίησης ορισμένων άλλων νόμων), όπως ίσχυε μέχρι την 1η Μαΐου 2018.

Απόφαση του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας) της 18ης Οκτωβρίου 2018, αριθμός υπόθεσης 1 Cdo 238/2017.

Απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας, της 22ας Φεβρουαρίου 2018, αριθμός υπόθεσης 3 Cdo 146/2017.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Στις 30 Μαΐου 2011, ο LH (στο εξής: ενάγων) συνήψε σύμβαση καταναλωτικής πίστης με την εταιρία PROFI CREDIT Slovakia, s.r.o. (στο εξής: εναγομένη). Επρόκειτο για δάνειο ύψους 1 500 ευρώ με επιτόκιο 70 % και συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (ΣΕΠΕ) 66,31 %, με υποχρέωση καταβολής συνολικού ποσού 3 698,40 ευρώ σε τέσσερα έτη, μέσω 48 μηνιαίων δόσεων ύψους 77,05 ευρώ εκάστης. Ήδη από την πρώτη ημέρα του δανείου, η εναγομένη απαίτησε από τον ενάγοντα την καταβολή προμήθειας ποσού 367,49 ευρώ για τη δυνατότητα αναστολής των δόσεων, μολονότι δεν ήταν βέβαιο ότι ο ενάγων θα έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής στο μέλλον. Επομένως, ο ενάγων δεν έλαβε 1 500 ευρώ, αλλά μόνο το ποσόν των 1 132,51 ευρώ, δηλαδή δάνειο κατά 24 % χαμηλότερο του συμφωνηθέντος.
- 2 Κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης, ο ενάγων δεν έλαβε τις πληροφορίες σχετικά με το ΣΕΠΕ. Οι δόσεις του δανείου δεν είχαν προσδιοριστεί στη σύμβαση σύμφωνα με το ποσό του κεφαλαίου, των τόκων και των λοιπών επιβαρύνσεων, εν αντιθέσει με τα τότε προβλεπόμενα στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο κ, του νόμου 129/2010 περί συμβάσεων καταναλωτικής πίστης, άρθρο το οποίο, μέχρι την 1η Μαΐου 2018, απαιτούσε τον εν λόγω προσδιορισμό.
- 3 Εντούτοις, στις 9 Νοεμβρίου 2016, το Δικαστήριο, στην υπόθεση C-42/15, αποφάνθηκε ότι η προαναφερθείσα διάταξη νόμου, η οποία προέβλεπε τον εν

λόγω καθορισμό των δόσεων του δανείου, αντίκειται στην οδηγία 2008/48/EK. Ο Σλοβάκος νομοθέτης διόρθωσε αυτό το νομοθετικό κενό και, από 1ης Μαΐου 2018, τροποποίησε την προαναφερθείσα προβληματική νομική διάταξη.

- 4 Ο ενάγων αποπλήρωσε το δάνειο και κατέβαλε στην εναγομένη 3 698,40 ευρώ.
- 5 Στις 2 Φεβρουαρίου 2017, ο LH πληροφορήθηκε από δικηγόρο αφενός ότι είχε ζημιωθεί από την εναγομένη, καθόσον η τελευταία είχε χρησιμοποιήσει καταχρηστικές ρήτρες, και αφετέρου ότι δεν είχε ενημερωθεί δεόντως σχετικά με το ΣΕΠΕ. Κατόπιν τούτου, ο LH κατέθεσε αγωγή στις 2 Μαΐου 2017.
- 6 Ο ενάγων ζητεί την απόδοση της προμήθειας επειδή, σύμφωνα με το σλοβακικό δίκαιο, η εσφαλμένη μνεία του ΣΕΠΕ επιφέρει ως κύρωση, μεταξύ άλλων, την απώλεια του δικαιώματος του πιστωτικού ιδρύματος να λάβει προμήθεια.
- 7 Στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, η εναγομένη υποστηρίζει ότι το δικαίωμα του ενάγοντος έχει παραγραφεί.

Σύντομη έκθεση του σκεπτικού της υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 8 Όσον αφορά το προδικαστικό ερώτημα που διατυπώνεται στο σημείο Α, κατά την κρίση του εθνικού δικαστηρίου, προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης, ορίστηκε ανακριβές ΣΕΠΕ και εισπράχθηκε καταχρηστική προμήθεια.
- 9 Όσον αφορά την ένσταση παραγραφής, σύμφωνα με το σλοβακικό δίκαιο, το δικαίωμα που απορρέει από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό πρέπει να προβληθεί εντός διετούς προθεσμίας παραγραφής συναρτώμενης προς υποκειμενικούς παράγοντες. Η προθεσμία αυτή αρχίζει να τρέχει από τον χρόνο κατά τον οποίο περιήλθε σε γνώση του ενάγοντος το γεγονός ότι επήλθε ο αδικαιολόγητος πλουτισμός. Το εθνικό δικαστήριο εκτιμά ότι ο ενάγων τήρησε την εν λόγω προθεσμία και άσκησε εμπροθέσμως την αγωγή.
- 10 Εκτός της «υποκειμενικής» προθεσμίας, υπάρχει επίσης «αντικειμενική» προθεσμία για την άσκηση αυτού του δικαιώματος. Εφόσον υπάρχει αδικαιολόγητος πλουτισμός με δόλο, το σχετικό δικαίωμα παραγράφεται σε δέκα έτη από την ημέρα κατά την οποία επήλθε ο εν λόγω πλουτισμός. Στην περίπτωση αδικαιολόγητου πλουτισμού από αμέλεια, το σχετικό δικαίωμα παραγράφεται τρία έτη από την ημέρα κατά την οποία επήλθε ο εν λόγω πλουτισμός.
- 11 Το εθνικό δικαστήριο δηλώνει ότι δεσμεύεται, σύμφωνα με τον νέο κώδικα πολιτικής δικονομίας, από τις προγενέστερες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας. Σύμφωνα με την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας της 18ης Οκτωβρίου 2018, ο καταναλωτής είναι εκείνος που φέρει το βάρος απόδειξης ως προς το εάν εφαρμόζεται η τριετής ή η δεκαετής προθεσμία παραγραφής. Στην περίπτωση της τελευταίας αυτής προθεσμίας, ο καταναλωτής πρέπει καταρχάς να προσδιορίσει

με ακρίβεια τον χρόνο κατά τον οποίο επήλθε ο πλουτισμός και, ακολούθως, να αποδείξει ότι το πιστωτικό ίδρυμα ενεργούσε με δόλο (ήτοι με γνώση και βούληση) ώστε να αποκτήσει περιουσιακό όφελος σε βάρος του καταναλωτή. Κατά την αξιολόγηση της ευθύνης (ήτοι του γνωστικού και του βουλητικού στοιχείου) πρέπει να εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν οι αρχές του ποινικού δικαίου. Όταν ο καταναλωτής δεν αποδεικνύει δόλο του πιστωτικού ιδρύματος, εφαρμόζεται η τριετής προθεσμία.

- 12 Ωστόσο, δεν είναι σαφές για το εθνικό δικαστήριο τι βαθμός προσβολής του δικαιώματος πρέπει να αποδειχθεί. Συναφώς, επισημαίνει ότι είναι σχεδόν αδύνατο για τον ενάγοντα να αποδείξει τουλάχιστον τον ενδεχόμενο δόλο της εναγομένης σχετικά με το ότι η τελευταία γνώριζε ότι παραβίαζε τους κανόνες περί συμβάσεων καταναλωτικής πίστης και ότι, εν προκειμένω, γνώριζε ότι έγινε πλουσιότερη εις βάρος του ενάγοντος. Ομοίως, δεν είναι σαφές για ποια πρόσωπα πρέπει να αποδειχθεί η πρόθεση αυτή, ήτοι τον διαχειριστή, τον εταίρο ή τους εμπορικούς αντιπροσώπους της εναγομένης.
- 13 Συναφώς, το εθνικό δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση στην υπόθεση CA Consumer Finance SA κατά Ingrid Bakkaus, C-449/13, EU:C:2014:2464, όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία ο καταναλωτής φέρει το βάρος απόδειξης της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων παροχής επαρκούς πληροφόρησης στον καταναλωτή και ελέγχου της φερεγγυότητάς του. Όσον αφορά την προαναφερθείσα περίπτωση, είναι μακράν δυσχερέστερο για τον Σλοβάκο καταναλωτή να αποδείξει δόλια συμπεριφορά του πιστωτικού ιδρύματος.
- 14 Όσον αφορά τον χρονικό περιορισμό της άσκησης των δικαιωμάτων του καταναλωτή, το εθνικό δικαστήριο διευκρινίζει ότι το Δικαστήριο, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Gutiérrez Naranjo κ.λπ., C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:C:2016:980, έκρινε ότι η οδηγία 93/13/ΕΟΚ αντιτίθεται σε εθνική νομολογία η οποία περιορίζει χρονικώς τα περί επιστροφής αποτελέσματα που συνδέονται με την κήρυξη, με δικαστική απόφαση, ρήτρας ως καταχρηστικής μόνον στα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, κατ' εφαρμογήν τέτοιας ρήτρας μετά τη δημοσίευση της δικαστικής αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε η εν λόγω καταχρηστικότητα.
- 15 Το εθνικό δικαστήριο αμφιβάλλει κατά πόσον η προαναφερθείσα εθνική νομολογιακή πρακτική, η οποία οδηγεί εν προκειμένω στην εφαρμογή της «αντικειμενικής» τριετούς προθεσμίας παραγραφής και στην αποδυνάμωση του δικαιώματος του μη ενημερωμένου καταναλωτή που φτάνει μέχρι την ουσιαστική απώλεια του δικαιώματός του, είναι σύμφωνη με την αρχή της αποτελεσματικής προσφυγής και την αρχή της δίκαιης δίκης που αναφέρονται στο άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και στην αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.
- 16 Όσον αφορά το προδικαστικό ερώτημα που διατυπώνεται στο σημείο Β, σχετικά με τις μεθόδους ερμηνείας της αρχικής διάταξης του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο κ, του νόμου 129/2010, η οποία προέβλεπε τον προσδιορισμό των

δόσεων του δανείου βάσει του ποσού του κεφαλαίου, των τόκων και των λοιπών επιβαρύνσεων, το εθνικό δικαστήριο αναφέρει ότι, στις 22 Φεβρουαρίου 2018, το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι, στις παλαιότερες υποθέσεις, προ της τροποποίησης του εν λόγω νόμου, πρέπει να γίνει σύμφωνη ερμηνεία. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο κ, του νόμου 129/2010 έχει την έννοια ότι δεν επιβάλλει την υποχρέωση παροχής των πληροφοριών που ζητήθηκαν με λεπτομερειακό τρόπο όσον αφορά κάθε κονδύλι (δηλαδή κεφαλαίου, τόκων και λοιπών επιβαρύνσεων), αλλά μόνο την υποχρέωση παροχής αυτών γενικώς, όσον αφορά τη δόση που περιλαμβάνει το κεφάλαιο, τους τόκους και τις λοιπές επιβαρύνσεις.

- 17 Το εθνικό δικαστήριο εκτιμά ότι, από την προαναφερθείσα απόφαση, δεν προκύπτει σαφώς ποιες ερμηνευτικές μεθόδους χρησιμοποίησε το Ανώτατο Δικαστήριο και βάσει ποιας μεθοδολογίας κατέληξε σε σύμφωνη ερμηνεία. Το εθνικό δικαστήριο φρονεί ότι η εν λόγω σύμφωνη ερμηνεία της επίμαχης διάταξης θα οδηγούσε σε ερμηνεία *contra legem*. Μια λύση ενδεχομένως να είναι η μη εφαρμογή της διάταξης αυτής· εντούτοις, η περίπτωση θα πρέπει να αφορά σημαντικές κοινωνικές σχέσεις όπως η εισαγωγή διακρίσεων (Rasmussen, C-441/14, EU:C:2016:278) ή η απειλή κατά της υγείας των εργαζομένων (Pfeiffer, C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:58). Το εθνικό δικαστήριο αμφιβάλλει κατά πόσον, για την προστασία των επιχειρήσεων που χορηγούν πιστώσεις, είναι δυνατόν να αναγνωρισθεί το άμεσο αποτέλεσμα της οδηγίας 2008/48/ΕΚ, διότι τούτο θα αντίκειτο στην ασφάλεια δικαίου των καταναλωτών, οι οποίοι ενδέχεται να εμπιστεύονται το γράμμα του προαναφερθέντος νόμου.